

Selskapskontroll 2015

Utarbeidet av Hedmark Revisjon IKS
på vegne av kontrollutvalget i Grue
kommune.

OVERORDNET SELSKAPSKONTROLL Av kommunens deleide aksjeselskap

Hedmark Revisjon IKS

Postadresse: Postboks 84, 2341 Løten
Telefon: 62 43 58 00
Hjemmeside: www.hedmark-revisjon.no
E-post: post@hedmark-revisjon.no

Org.nr: 974 644 576 MVA

Forord

Det er første gang at det er blitt foretatt denne typen undersøkelser i Glåmdalskommunene. Bestillingen ble gjort likelydende i alle 7 kontrollutvalg og revisjonen har brukt samme metoder hos alle kommuner.

Rapportutkastet har vært sent på høring til rådmannen og høringsuttalelsen fremkommer av rapporten.

Rapporten, som utgjør prosjektets sluttprodukt, avleveres herved til revisjonens oppdragsgiver, kontrollutvalget i Grue kommune.

Forvaltningsrevisor Mathias Grendahl Sem har vært utøvende revisor og ført rapporten i pennen. Lina Kristin Høgås har vært oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor for prosjektet og har kvalitetssikret arbeidet.

Hedmark revisjon IKS ønsker å takke kontaktpersonene i Grue kommune for deres samarbeid. Vi takker samtidig kontrollutvalget for oppdraget.

Kongsvinger, 18.5.2015

Lina Kristin Høgås

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Mathias Grendahl Sem

Utøvende forvaltningsrevisor

Innhold

1	SAMMENDRAG	5
2	BAKGRUNN FOR PROSJEKTET	6
3	FORMÅLET MED SELSKAPSKONTROLLEN	6
4	PROBLEMSTILLINGER	6
5	METODE	7
6	KONTROLLKRITERIER	7
7	KOMMUNENS DELEIDE SELSKAPER	8
8	INNHELTEDE DATA OG VURDERING	9
8.1	PROBLEMSTILLING NUMMER 1, HVILKEN OVERSIKT HAR KOMMUNENE OVER SINE DELEIDE SELSKAPER?	9
8.1.1	<i>Kontrollkriteria</i>	9
8.1.2	<i>Data</i>	9
8.1.3	<i>Konklusjon</i>	9
8.2	PROBLEMSTILLING NUMMER 2, HVORDAN VURDERER KOMMUNEN VERDIEN OG NYTTEN AV SITT EIERSKAP?	10
8.2.1	<i>Kontrollkriteria</i>	10
8.2.2	<i>Data</i>	10
8.2.3	<i>Konklusjon</i>	10
8.3	PROBLEMSTILLING NUMMER 3, HVORDAN RAPPORTERER DE DELEIDE SELSKAPENE TIL KOMMUNEN OG HVEM BEHANDLER EVENTUELT RAPPORTENE?	11
8.3.1	<i>Kontrollkriteria</i>	11
8.3.2	<i>Data</i>	11
8.3.3	<i>Konklusjon</i>	12
8.4	PROBLEMSTILLING NUMMER 4, HVORDAN FØLGER KOMMUNEN OPP SINE DELEIDE SELSKAPER?	12
8.4.1	<i>Kontrollkriteria</i>	12
8.4.2	<i>Data</i>	12
8.4.3	<i>Konklusjon</i>	13
9	AVSLUTTENDE KONKLUSJONER	13
10	ANBEFALINGER	13

11	HØRINGSUTTALELSER.....	13
12	KILDER.....	14

1 Sammendrag

Grue kommuner er deleiere i 10 ikke kommunale aksjeselskaper. Kommunen har en god oversikt over hvor de er eiere og har diskutert i formannskapet hvorfor de er eiere. Kommunen har en egen ansatt med et særskilt ansvar for å følge opp de deleide selskapene. Når vedkommende slutter er det rådmann som tar over ansvaret. Grue mottar innkallinger og årsrapporter fra en del av selskapene, men ikke alle. Kommunens grad av oppfølging av de deleide selskapene svinger med størrelsen på eierandelene, der de selskaper der kommunen har en større eierandel for en bedre oppfølging.

Revisjonen anbefaler Grue kommune å sikre seg slik at de mottar innkalling og årsrapporter fra alle selskaper som de er eiere i.

2 Bakgrunn for prosjektet

I henhold til kommuneloven § 77 femte ledd skal kontrollutvalget påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper m.m.

Kontrollutvalget i Grue kommune bestilte i møte datert 2.12.2014 en overordnet selskapskontroll av kommunes deleide selskaper. Bestillingen bygger på plan for selskapskontroll som slår følgende fast:

«Ved neste planperiode vil det bli tatt en gjennomgang av alle deleide selskaper som Grue kommune har en eierandel i, for å se hvordan kommunene følger opp selskapene og hvordan selskapene rapporterer».

Rapporten vil med dette ta for seg de selskaper som kommunen kun eier en del av. Dette er selskaper, der kommunens eierandel som regel er for lav til at det er aktuelt å bestille en egen selskapskontroll på kun det selskapet.

3 Formålet med selskapskontrollen

Formålet med en eierskapskontroll er å se på hvordan kommunenes eierinteresser i selskaper utøves, og om eierstyringen er i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Det sees på hvordan eierstyringen er forankret og hvordan eierskapet følges opp i selskaper som kommunen eier sammen med private aktører.

4 Problemstillinger

Bestillingen er utført med følgende fire problemstillinger:

- Hvilken oversikt har kommunen over sine deleide selskaper?
- Hvordan vurderer kommunen verdien og nytten av sitt eierskap?
- Hvordan rapporterer de deleide selskapene til kommunen og hvem behandler eventuelt rapportene?
- Hvordan følger kommunen opp sine deleide selskaper.

5 Metode

Datainnsamlingen til denne rapporten er gjennomført ved bruk av to samfunnsvitenskapelige metoder, intervjuer og dokumentanalyse.

Det er foretatt dokumentanalyser av relevante kommunale dokumenter, i hovedsak kommunens eierskapsmelding.

Det er også foretatt intervjuer av oppnevnt kontaktperson i kommunen. Den oppnevnte personen er den i kommunens administrasjon som til daglig har mest å gjøre med dette feltet.

6 Kontrollkriterier

Kontrollkriterier er krav eller forventinger som funnene i selskapskontrollen skal vurderes opp mot. Disse skal være utledet fra autoritative kilder innenfor det reviderte området, og kan eksempelvis være lovverk, politiske vedtak m.v. Kriteriene fungerer på samme måte som revisjonskriterier gjør i en forvaltningsrevisjonsrapport, men siden en selskapskontroll ikke er underlagt de samme kvalitetskravene som en forvaltningsrevisjonsrapport (RSK001), vil det være en kortere utledning av kontrollkriteriene.

I denne rapporten vil kontrollkriteriene bli hentet fra følgende to kilder, dokumentet «God selskapsstyring i Grue kommune» og KS «Anbefalinger om eierskap, ledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak».

Dokumentet «God selskapsstyring» er en veileder for selskap styring som ble utarbeidet i felleskap av alle rådmennene i Glåmdalskommunene. Dokumentet er følgende vedtatt av alle de 7 kommunene.

KS sin «Anbefalinger om eierskap, ledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak» består av 19 temaer med tilknyttede anbefalinger.

7 Kommunens deleide selskaper

Selskapets navn	Aksjeandel	Aksjeantall
Grue Voltigehall AS	51 %	
Destinasjon Sør- Hedmark AS	4,5 %	10
Eidsiva Energi AS	0,026 %	
Fine Forest Food AS	1,09 %	
Glommen skog SA	0,43 %	Andelsinnskudd verdi 210 296
Grue Næringselskap AS	36,44 %	
Tretorget AS	2,57 %	
Hedmark Kunnskapspark AS	0,03 %	
Norske Skogsindustrier ASA	0,00000421 %	800 av 190.000.000
Nordenfjelske AS	Ukjent	Ukjent, verdi er ca 1000

8 Innhentede data og vurdering

8.1 Problemstilling nummer 1, Hvilken oversikt har kommunene over sine deleide selskaper?

8.1.1 Kontrollkriteria

I KS sin «Anbefalinger om eierskap, ledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak» står det under punkt nummer 2, Utarbeidelse av Eiermeldinger, at en Eiermelding bør inneholde:

«Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og interkommunale samarbeidstiltak»

Revisor tolker innholdet til også å gjelde deleide aksjeselskap, som på tross av at de ikke i hovedsak er en del av kommunens tjenesteproduksjon, må regnes som en del av kommunens virksomhet all den tid kommunen faktisk er eiere.

Det står videre under punkt nummer 6, tilsyn og kontroll at de anbefaler at:

«Administrasjonssjefen bør sørge for at de folkevalgte og innbyggerne lett kan finne informasjon med oversikt over selskapene kommunen har eierinteresser i».

Det konkrete kontrollkriteriet blir med det at:

- **Kommunen bør ha en oversikt over sine deleide selskaper**
- **Denne oversikten bør befinne seg i kommunens eierskapsmelding**

8.1.2 Data

Grue kommune har en god oversikt over sine deleide selskaper. Når det gjelder eierandelen i Nordenfjelske AS, er dette kun en liten eierandel, der kommunen ikke finner de relevante papirer.

Med unntak av Nordenfjelske AS befinner oversikten over kommunens deleide selskaper seg i et vedlegg til Eiermeldingen.

8.1.3 Konklusjon

Kontrollkriteriene er oppfylt

8.2 Problemstilling nummer 2, Hvordan vurderer kommunen verdien og nytten av sitt eierskap?

8.2.1 Kontrollkriteria

I «God selskapstyrings» sitt kapitel 3, kommunens styring av egne selskaper og eierinteresser står det blant annet

«Men det er ikke gitt at kommunen strategi for eierskapet implementeres bare gjennom valg av gode personer til styret, representantskap eller generalforsamling. Den viktigste betingelsen er at kommunestyret som sådan har en gjennomdrøftet og etablert strategi for hva kommunen ønsker med sitt eierskap»

Det er siste setning i sitatet over som er relevant i denne sammenhengen, nemlig at kommunestyret har vedtatt en strategi for hva kommunen ønsker med sitt eierskap.

Det konkrete kontrollkriteriet blir med det følgende:

- **Kommunen bør ha utarbeidet konkrete kriterier som de kan vurdere verdien og nytten av eierskapet opp mot.**

8.2.2 Data

Kommunen har til dels kriterier for hvorfor de skal gå inn som eiere i et selskap. Et eierskap skal i hovedsak bidra til å støtte opp rundt det lokale næringslivet.

Kommunen gjennomførte nylig en evaluering av sitt eierskap i flere av de deleide aksjeselskapene. Evalueringen foregikk i formannskapet og resultatet var i korte trekk at det var bedre å bli værende som passiv eier, enn å selge seg ut, da verdien på aksjene er så lav at gevinsten ikke vil bli så stor.

8.2.3 Konklusjon

Kommunen har både til en viss grad kriterier for sitt eierskap, og de har gjennomført en revidering av hvorfor de sitter som eier. Kontrollkriteriet er med dette oppfylt.

8.3 Problemstilling nummer 3, Hvordan rapporterer de deleide selskapene til kommunen og hvem behandler eventuelt rapportene?

8.3.1 Kontrollkriteria

Deleide aksjeselskap rapporterer i hovedsak gjennom utsendelse av årsmelding og innkalling til generalforsamling.

I dokumentet «God eierstyring» står det under kapittel 2.3 Aksjeselskap at eierrollen skal utøves gjennom deltagelse i generalforsamlingen, siden dette er det øverste styringsorganet i et aksjeselskap. For at kommunen skal kunne sende en delegat til generalforsamlingen må de sikre seg gode rutiner for innhentning av invitasjon til dette.

Dokumentet skriver i kapitel 3.4 om rådmannens rolle, at rådmannens formelle rolle er: *«Avgrenset til å forberede og legge frem saker fra selskapene til politisk behandling i formannskap og kommunestyre»*. Det vil si at rådmann må ha en oversikt over den innrapporteringen som forekommer fra selskapene.

Det konkrete kontrollkriteriet blir med det:

- **Kommunen bør sikre seg rutiner rundt innhenting av rapporter fra de deleide selskapene.**

8.3.2 Data

Kommunen opplyser om at de mottar årsrapporter og innkalling til generalforsamling fra noen av selskapene, men ikke alle. Det er i hovedsak ordfører som mottar innkallingene til generalforsamling og er den som møter. Han sender en kopi av innkallingene videre så de kan arkiveres. Kommunen har en egen ansatt som har hatt et spesifikt ansvar med å følge opp de deleide selskapene og å skrive Eiermeldingen. Det er den personen som også har hatt ansvaret med å arkivere innkommende rapporter fra de deleide selskaper.

Kommunen har i 2014 ikke mottatt innkalling fra Destinasjon Sør-Hedmark og Hedmark Kunnskapspark AS. Fra Eidsiva energi har de kun mottatt innkalling til Eiermøter. Fra Glommen skog og Norske Skogsindustrier ASA har de aldri mottatt innkallinger som har blitt videresend til arkivering. Det er dog en mulighet at innkallingene har kommet til kommunen, men ikke blitt sent til arkivering.

8.3.3 Konklusjon

Kommunen har oversikt over hvilke selskap som de ikke har mottatt innkalling fra, men bør sikre seg at dette ikke skjer igjen. Skal kommunen kunne ha en aktiv eierskapsrolle er det viktig at de sender noen til å delta på generalforsamlinger. Kontrollkriteriet er ikke fullt ut oppfylt.

8.4 Problemstilling nummer 4, Hvordan følger kommunen opp sine deleide selskaper?

8.4.1 Kontrollkriteria

Dokumentet «God selskapsstyring» slår som nevnt fast at det øverste styringsorganet i et aksjeselskap er generalforsamlingen. Deltagelse der er da en naturlig måte å følge opp selskapet på. Et interessant spørsmål blir da hvem som representerer kommunen og med hvilken myndighet. I «God selskapsstyring» blir rollene til formannskapet, ordfører og rådmann drøftet. Dokumentet sier at det i hovedsak er ordfører som møter i generalforsamlinger, men at det ofte ikke er foretatt noen avgrensinger rundt hva ordførers mandat er.

Det konkrete kontrollkriteriet blir med bakgrunn i det overnevnte følgende:

- **Kommunen bør følge opp sine deleide selskaper gjennom deltagelse på generalforsamling.**
- **Hvis kommune velger å ikke sende ordfører, bør det sendes en annen representant som har med seg fullmakt.**

8.4.2 Data

Kommunen har som nevnt en ansatt som har oppfølging av deleide selskaper som en spesifikk del av sine arbeidsoppgaver. Denne ansatte skal etter planen slutte i sin stilling sommeren 2015. Rådmannen vil da overta ansvaret for det aktuelle felt.

De følger videre opp gjennom deltagelse på generalforsamling der de får innkalling og vurderer fortløpende nytten av å delta. Kommunen følger tettere opp selskaper der de har en større eierandel. Det er i hovedsak ordfører som stiller på generalforsamling.

8.4.3 Konklusjon

Kommunen oppfyller kontrollkriteriene knyttet til denne problemstillingen.

9 Avsluttende konklusjoner

Grue kommune har utarbeidet akseptable rutiner rundt oppfølgingen av sine deleide selskaper. De har en oversikt over hvor de er eiere, og de har foretatt en vurdering i formannskapet rundt hvorfor de er eiere, og om de eventuelt vil selge seg ut. Kommunen har en ansatt med et særskilt ansvar for oppfølging av deleide selskaper, men det er allikevel glipp i rapporteringen fra selskapene. Graden av oppfølging fra kommunen varierer med størrelsen på eierandelen. Når kommunen ser nytten av å delta på generalforsamling er det som hovedregel ordfører som deltar.

10 Anbefalinger

Grue kommune bør sikre seg at de mottar innkalling og årsrapport fra alle selskaper som de er eiere i.

11 Høringsuttalelser

Rapporten gir et ryddig overblikk når det gjelder eierstyringen av kommunens deleide aksjeselskap, og rådmannen tar den til etterretning.

12 Kilder

Anbefalinger om eierskap, ledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak (2014) KS

Eiermelding Grue kommune (2014) Grue kommune

God selskapsstyring i Glåmdalen (2009) Rådmennene i Glåmdalskommune

Image courtesy of stockimages at FreeDigitalPhotos.net